

Die
T u b e l s c h e r
der
Georg Augustus Universität
zu Göttingen

an ihrem
fünfzigsten Stiftungsfeste

dem 17 Septemb. 1787.

Mit Beylagen.

Göttingen,
bey Johann Christian Dieterich
1787.

IO. FRID. BLVMENBACH

COMMENTATIO

DE

VI VITALI SANGVINIS

RECITATA

IN CONSESSV SOLLENNI

D. XVIII. SEPTEMB. clo 10 cclxxxvii. *)

Semisaeculare quod laeti hisce diebus celebramus Georgiae Augustae festum, facile, ni grauiter fallor, excitare potuit recordationem aliquam eorum quibus alma haecce mater, per dena quae inde ab inauguratione sua transegit lustra, de scientiarum augmento bene mereri studuit.

Quae cum et me non vna vice tenuerit cogitatio, non potuit fieri non; quin in eiusmodi recensu, eorum praesertim quae ad medicam disciplinam attinent, prae fulgeret maxime HALLERI viri summi memoria, qui vt in vniuersum multimodis de tanto tantarum scientiarum incremento immortaliter meruit, ita praesertim vel binis commentationibus, sub societatis huius regiae scientiarum (cuius ipse auctor et praeses extitit) cunabula, in eius confessu recitatis primus scholae Gottingensis nomen per vniuersam fere extra Germaniae limites Europam literatam propalasse dicendus est.

Facile intelligitis, qua estis perspicacia AA. de duabus longe lateque celebratissimis dissertationibus Hallerianis, primis commentariorum societatis voluminibus contentis, et de vis vitalis curatiore indagine, et irritabilitatis maxime a sensilitate differentia agentibus, sermonem esse; quae, quantis ab vna parte aseclarum suffragiis elatae, quantis ab altera dissentientium contradictionibus exceptae fuerint, quantumque in vniuersum promulgauerint Georgiae Augustae famam, neminem nostrum laterè confido.

Ansam praebere opportunam haec cogitatio visa est, festa hodierna luce affinis argumenti succincta enucleatione, istius memoriam, quod cum ipsius academie nostrae celebritate adeo coniunctum esse vidimus, recolendi, paucisque ergo *de vi vitali sanguinis* agendi.

Quod quidem argumentum tantae auditorum coronae eo minus incongruum videtur, cum et si grauitate et dignitate conspicuum, tamen et parum medice doctis intelligibile sit, breuibusque expediri possit, tum vero et nouitatis speciem eatenus prae se ferat, quod et si non plane recens, adhuc indictum ore alio, tamen nuperrimis maxime temporibus valde exagitatum et iactatum et in utramque partem controuersum extiterit.

cuius miri dissensus ratio ni grauiter fallor, exinde repetenda, quod ligantibus, vt saepe fit, de genuina subiecti, de quo dimicant, notione, non satis bene constiterit.

quod quidem vitium ne ipsi incurramus, statim in limine disquisitionis monere liceat, vitalium nomine eas nobis venire vires, quibus actiones corporis animalis viui, aut in nuper emortuo adhuc aliquamdiu superstites ita pendent, vt nullatenus easdem ad qualitates materiei mere physicas, et organico corpori cum aliis non viuentibus communies, referre liceat. ita, vt exemplo utr ex oculi functione petito, vires quibus humores huius organi lucis radios ad axem refringere constat, ad physicas pertinent, ex densitate et figura humorum deriuandas: — ea vero vis, qua eiusdem oculi retina imaginem obiectam ita excipit,

vt

*) Annotationibus auctior continebitur volume proximo auctorum soc. reg. scientiarum.

vt animae exin idea oriatur, ea inquam vitalis audit, cum non nisi in viuo animanti locum habere possit.

Et eiusmodi vires vitales solidis corporis nostri partibus ad vnam fere omnibus concessas esse; nec ipsum medicinae parentem diuum HIPPOCRATEM latuit: esse vero eas vires non vnius ordinis, sed aliam neruis et partibus neruosis, aliam musculari fibrae, aliam telae cellulose, aliam aliis organis propriam esse, nuperorum maxime industria et HALLERI quondam nostri in primis sagacitas euicit.

Iam ergo quaeritur an et eiusmodi vis vitalis, qualem in *solido* viuo dominari videmus, etiam in *fluidis* corporis nostri, et quidem maxime in sanguine locum habeat, omnium corporis animalis humorum principē et quasi promo condon.

cuius quidem quaestionis grauitatem et dignitatem cuique patebit perpendenti, summum artis medicae fastigium in dirigendis, et siue excitandis siue moderandis viribus vitalibus consistere, iamque ergo de eo agi, an et idem moderamen, idem artis imperium in sanguinem qui perpetuo quamdiu viuimus in nobis circumagit fluento, cadere possit? anque dum vena secatur, genuina vitalitate praeditus effluat latex, nec ne?

At enim vero cum vires vitales non minus ac physicae *νύτρης ζωής* sic dictae, vnicē ex effectu, scilicet vt in scholis vocant, a posteriori, dignoscantur; facile intelligitur et in ea, de qua agimus disquisitione non de hypothetica vitalitatis humorum possibilitate, sed de obseruationibus et experimentis sermonem esse, quibus genuinam eius in sanguine existentiam adstruere annisi sunt physiologi: quae quidem praeter nonnulla male ad eam demonstrandam allata et nimis leuidensia, quam vt iis refutandis immorari operae pretium sit; maxime ad bina, primo intuitu satis grauia et oculos fere stringentia obseruata redeunt; quorum scilicet alterum motum singularem sibique priuum in sanguine obseruabilem, alterum vascula organica ex ipso sanguinis coagulo enata spectat.

Iam ergo agamus et vtrumque aequa lance ponderemus.

Atque vt a priore initium faciamus, celebre est assertum summi naturae mystae et ad obseruandum vere nati, immortalis Gv. HARVÆI, in egregio de generatione animalium opere, quando crebra viuorum dissectione se esse expertum inquit, qui escente iam cordis imo vero et auriculae dextrae, quae ultima superuiuere solet, pulsatione, in ipso sanguine vndulationem quandam et obscuram trepidationem siue palpitationem (extremum vitae indicium) reperiri.

Repetii experimentum non vna vice, maxime in canum, erinaceorum et cuniculorum viua sectione.

vsuperauit vtique aliquoties oculis, quem HARVÆVS innuit, sanguinis, in dissecto corde stagnantis, motum aliquem subobscurum vndulatorium, qui per aliquot horae minuta prima ipsi cordis irritabilitati superuiuere videbatur.

Sed reuera videbatur saltem.

Curatius enim in paradoxon phaenomenon inquirens, obseruare mihi visus sum famosam hancce sanguinis vndulationem non nisi a subiectis ipsi carnibus, superficie scilicet cordis intima, pendere. quam quidem interiorem cordis faciem omnium corporis animalis partium maxime et diutissime adhuc post mortem irritabilem esse, ipsa ea celebri dissertatione Halleriana cuius memini, euictum nouimus.

quae tum hariolabar saltem, mutato diuersimode experimento extra dubitationis aleam posita esse comperi.

parauit nempe ex ichthyocolla cocta similem sanguini quodad viscosum habitum liuorem, ast pellucidum, huncque dissecti et sanguine orbi attamen calentis adhuc cordis, ex viui cuniculi thorace euulsi, superficie intima infudi, facileque vidi pellucidum hunc, in sanguinis imitamentum praeparatum liuorem, eundem tamdiu spectandum exhibere motum tremulum Haruae anum, donec subiectae carnes cardiacaे irritabilitate demum priuatae, oscillare desinerent.

Repetii idem experimentum in superficie concava sterni, viuo cani resecti, eodem euentu, vt scilicet toties oscillans tremeret ichthyocolla, quoties musculus triangularis sterni cui incumbebat, vi sua insita Halleriana excitatus, convelleretur.

ita ut de principe quo sanguinis vitalitatem adstruere conati sunt experimento actum esse, merito concludere liceat.

Iam ergo et alterum argumentum proprius consideremus, a vasculis organicis petitum, quae in ipsissimo sanguinis coagulo gigni afferuit acutissimus quidam nostri aeui physiologus Anglus.

Hic enim exinde maxime demonstrare nititur vitam sanguinis, quod vasculosus quandoque fiat, haud secus ac vasculorum ortum in *solido* viuo obseruare licet. phaenomenon ipsum hodieque ex notissimis est.

tamen si rite perpenditur, non magis ad eam demonstrationem valere ac Haruae anum experimentum, facile intelligetur.

quae enim per neogenerationem ut nunc audit, nasci videmus vascula, non in genuino sanguine — purpureo isto et aequabili mixtura subacto latice — sed in coagulo eius, quando nunc seditione quadam elementa huius laticis separata sunt, formantur.

neque ad sanguinem, qua talem, sed ad plasticam eius lympham vnicce pertinente, quae nunc a reliquis quibus hactenus nupta erat elementis, secessit, et siue in thrombus, siue in pseudomembranam, siue in aliam id genus speciem abiit.

Inerat sane paulo antea *materies* huius thrombi huius pseudomembranae nunc vasculis diuitis, sanguineo fluento. sed *materies* tantum, hactenus iners, informis, adhuc ceteris purpurae serique elementis intermixta.

Eodem enim sensu etiam *materies* neruorum et muscularum, imo cartilagineum et ossium itidem cruento torrenti ante innatabat quam a reliquis eius elementis secreta in solidi speciem abiret et vitalitatem nancisceretur.

Abuterer patientia vestra A. A. si et reliquis longe minoris ponderis argumentis, a calore v. c. sanguinis aut ab aeuaterna et intemerata eius integritate desuntis, quae dum viuimus corruptioni et elementorum decompositioni resistit, et quae sunt eiusmodi alia quibus ad demonstrandam vitalitatem sanguinis abusi sunt medici, siue enarrandi siue conuellendi, tempus terere auderem.

In uniuersum sane post omnia quae super hoc argumento siue meditando siue experiundo hactenus elicere licuit, nulli humorum nostri corporis genuina vis vitalis tribuenda videtur, si vnicce a genitali vtriusque sexus latice discesseris, vtpote cui iam ante quam vterino cauo exceptus et intime mixtus in foetus formationem abit, vitales inhaerere vires formatiua, praeter alia paterni vultus in nepotes propogata similitudo, aliaque id genus phaenomena haud inficianda demonstrare videntur.

quae vero sanguini vulgo tributa sunt vitalitatis indicia, ad *solidas* corporis partes referenda videntur, siue in sanguinem ipsis contentum agentia, eundemque mouentia, siue ex ipso sanguine separata, coacta, et in solidi vasculosi speciem nisus formatiui virtute efficta.

ita ut de sanguinis ipsis putatiua vita, si nempe ex iis modo pensitetur quibus hactenus eam demonstrare annisi sunt auctores, idem valeat quod de Didone extincta VIRGILIVS:

in ventos vita recessit!

N.

Herr Professor Förster zeigte in der feierlichen Versammlung der Societät einige Pflanzen vor, die er im Jahr 1774 auf dem Feuerlande gesammelt und trocken aufbewahrt hatte. Ihre unansehnliche Größe, ihre ganze äußere Gestalt und ihr Wuchs schienen den kalten Himmelsstrich und die beeiste Felsengegend, aus der sie herstammen, deutlich zu verrathen; jedoch befanden sich darunter auch einige nutzbar, z. B. die von Capt. Winter zuerst entdeckte, und nach ihm benannte Winters Rinde, die man in der Medicin gebraucht, die Berberis ilicifolia, aus deren Holze die Peschherähs ihre Bogen schnüren, eine Art Arbutus, mit essbaren Beeren, &c. Hr. F. behielt sichs vor, der Königl. Societät die Beschreibung dieser und einiger anderer Pflanzenarten aus jener Gegend, nächstens zu überreichen.